

NA POMOC VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCI

K NĚKTERÝM ZÁVĚRŮM VOJENSKOVĚDECKÉ PRÁCE

Generálmajor Jan Knotek

Autor v článku

- kritizuje některé tendence ve vojenskovědecké práci a nesprávné zevšeobecnování některých závěrů z charakteru soudobé operace a boje,
- upozorňuje na některé problémy, které podle jeho názoru je třeba ve vojenskovědecké práci prvořadě řešit,
- zabývá se požadavky na vojenskovědeckou práci.

Na stránkách našeho odborného tisku se v poslední době věnuje zvýšená pozornost studiu problémů velení, metodiky práce štábů a z toho vyplývajícím otázkám organizačním.

Mám ale za to, že v poslední době můžeme zaznamenat některé jevy, které nejsou k prospěchu kvalitě a účinnosti vojenskovědecké práce. Mám na mysli takové práce, které bez hlubšího rozboru řešené otázky a bez komplexnosti pohledu vyúsťují někdy až k siláckým a přitom nevědeckým a povrchním závěrům a návrhům řešení, které v dané etapě nejsou ani reálné, ani účelné a jsou lehkomyšlně dělány bez jakéhokoli vztahu k reálným politickým, vojenským a ekonomickým podmínkám. Takové závěry zpravidla nejsou výsledkem skutečně vědeckého rozboru, ale častěji jen plodem utkvělé myšlenky autora anebo nezdravé snahy za každou cenu hledat nové a senzační řešení problému. I když jsou někdy tyto závěry na první pohled libivé a zajímavé a zdají se být progresivní, jsou zpravidla v rozporu se zákony dialektiky a ve svých důsledcích mohou způsobit více škody než užitku soustředěnému úsilí vojenskovědecké práce.

Každá vědecká práce, tedy i práce vojenskovědecká, má sice svá práva, ale spolu s nimi a na prvním místě své povinnosti. V našem případě musí v první řadě sloužit těm úkolům, které XI. sjezd KSČ v rámci dobudování socialismu v naší vlasti postavil před armádu. Vojenskovědecká práce proto musí v první řadě sloužit potřebám praxe, a to konkrétně znamená potřebám soustavného zvyšování bojeschopnosti armády v souladu s požadavky soudobého vojenství. Musí tedy být hluboce stranická, vycházet z konkrétních perspektiv politických, vojenských a ekonomických podmínek dané etapy budování socialismu, z konkrétních úkolů armády a perspektiv vývoje vojenskopolitické situace. Její úsilí musí být zaměřeno k vytvoření teoretické základny pro praktické řešení klíčových otázek bojeschopnosti armády. Její stranickost se musí projevit v důsledném uplatňování základní linie vojenské politiky strany a v plném tvůrčím využití zkušeností a výsledků vojenskovědecké práce především Sovětské armády. K rozvoji socialistické vojenské vědy musí přispívat zejména tvůrčím řešením těch otázek, které jsou pro naše podmínky specifické a pro jejichž řešení máme reálné předpoklady a možnosti.

Chci na některých příkladech prakticky ukázat, že tyto požadavky na vojenskovědeckou práci nejsou v současné době vždy respektovány. Domnívám se, že je to důsledek nesprávného výkladu práv vyslovit svůj názor na vědecké půdě a nesprávného pochopení perspektivnosti vojenskovědecké práce. Je bezesporné, že vojenskovědecká práce musí být perspektivní a že musí mít předstih před současným stavem. Proto nemůže být současným stavem omezována, musí přinášet jeho kritická hodnocení. Její závěry nesmí být přirozeně v rozporu se základními principy socialistické vojenské vědy, pramenícími z marxisticko-leninského učení. Bezpodmínečně však každý takový kritický závěr musí být výsledkem skutečně vědeckého rozboru, musí být zdůvodněn a všestranně zvážen.

Ti z pracovníků, kteří nerespektují tyto požadavky vědecké práce, docházejí pak k závěrům, s nimiž nelze souhlasit.

Tak na příklad:

Při studiu charakteru počátečního období války jsme došli k závěru, že jedním z důsledků použití atomových zbraní je požadavek větší decentralizace velení, zdůvodněný mimo jiné zrychleným tempem operace, větší rozptýleností sil na bojišti, hlubšími a náročnějšími úkoly a podobně. To je jistě správné.

Někteří soudruzi se však polekali praktických důsledků tohoto závěru a z něho plynoucích obtíží ve velení v současné době a aniž celý problém hlouběji prozkoumali a aniž si ověřili závěry, vyvozují toto:

„Ve způsobech boje a operace jsme dosud nedospěli k uspokojivým závěrům, pokud jde o organizační principy prvků velení a **organizací vojsk vůbec**. Současná organizace našich svazků neodpovídá soudobému charakteru boje, a zejména počátečnímu období války.“ Při tom poukazují na horský a zalesněný terén našich pohraničních hor s horskými soutěskami a údolími a tvrdí, že „zrušení střeleckého sboru bylo správné jen zdánlivě a že dosavadní struktura armáda—divize—pluk je v současných podmínkách nevýhodná“.

Těchto několik siláckých vět je také celým vědeckým zdůvodněním tak závažného závěru.

Stejně lehko, a já bych řekl stejně lehkomyšlně, jako staví otazník před soudobost organizace celé naší armády, navrhuji i způsob, jak tento nedostatek odstranit. Zhruba asi takto:

Odstraňme systém armáda—divize—pluk a nahradíme ho systémem armáda—sbor—brigáda. Při tom brigádu udělejme tak silnou, jako je dnešní pluk, a sbor asi takový, jako je dnešní divize, a problém bude vyřešen. Podívejme se blíže, v čem soudruzi vidí výhody. Tak kupř.:

Bude-li mít dnešní armáda v prvním sledu tři svazky a nepřítel vyřadí jedno VS svazku, „otevře se fronta“ v šířce 30 km. Ale bude-li mít na téže frontě nově organizovaná armáda v prvním sledu dva sbory po třech brigádách a nepřítel vyřadí jedno VS brigády, „otevře se fronta“ jen na 15 km.

A pak následuje celá řada podobných matematických důkazů prováděných výhradně z hlediska počtu velitelských stanovišť, které by bylo možno v podstatě shrnout do nepopíratelného faktu, že mám-li dvě místa velení a nepřítel mi vyřadí jedno, je to 50 %, ale budu-li mít místa velení čtyři, bude to jen 25 %.

Bylo by možné odporovat těmto závěrům poukazem na skutečnost, že

při té aritmetice se staví rovnítko mezi brigádu, která je v síle asi zesíleného pluku, a divizi, která má takových pluků několik. Bylo by možno pochybovat o správnosti názoru na „otevření fronty“ při vyřazení VS nebo dokázat, že není správné organizační strukturu vojsk podřizovat formám velení. Nebylo by ani obtížné ukázat, v čem se v tomto návrhu zrcadlí organizační principy některých imperialistických, jednotypových svazků a kde vystrkují růžky jejich bojová skupení. Bylo by možné postavit otázku, co tato prostá záměna názvů pluk—brigáda, sbor—divize vlastně mění na systému velení, když v obou případech zůstávají tři stupně velení a podobně. Tyto při nejmenším sporné otázky však nepovažuji za tak podstatné.

Já nemohu souhlasit s tím základním závěrem, s tím podle mého názoru laciným a nedomyšleným otazníkem postaveným před soudobost organizace naší armády a proto se jím chci zabývat.

Organizace vojsk v našich podmínkách musí přirozeně odpovídat t a k é požadavkům počátečního období války. Myslím, že obsah tohoto pojmu, kterého se v poslední době již začíná zneužívat, bylo by při jiné příležitosti třeba si blíže upřesnit.

Nemyslím ale, že by organizace našich svazků měla odpovídat j e n o m těmto požadavkům. V případě napadení nepovedeme válku jenom v počátečním období, i když má pro nás velký význam, ale povedeme ji až do k o n e č n é h o období války, až do plného rozdrčení agresora v součinnosti s našimi spojenci. Pochybuji, že bychom při tom ničili agresora jenom v „horských soutěskách a údolích našich pohraničních hor“, i když mu i tam v případě potřeby musíme umět způsobit značné ztráty.

Já myslím, že čertovo kopýtko celého toho kolotoče úvah o organizačních principech a to koketování s bojovými skupeními, které není ojedinělé, je v možnostech jednotek vytvářet nejrůznější úderná skupení, vhodná pro soudobý boj. Nutnost takových možností soudobé armády jistě nikdo nepopírá. Podívejme se však důkladně a novými očima na naši organizaci. Vždyť my jsme ty kvalitativní změny v ní dosud ani nedocenili, ani tvůrčím způsobem nezvládli. Její struktura, s hluboko začleněnou technikou všeho druhu při správném pochopení a novém tvůrčím bojovém využití dává nám bohaté možnosti vytváření úderných uskupení nejrůznějšího typu a síly na bázi praporů, pluků i svazků, motostřeleckých nebo tankových. Posilové prostředky, které máme k dispozici, počínaje plukem, nám jejich vytváření usnadňují.

Proto jsem přesvědčen o tom, že zabývat se dnes ve vojenskovědecké práci kritikou toho, co jsme ještě ani plně nezakončili, co jsme se ještě ani nenaučili správně používat, je v podstatě nevědecké, přinejmenším neuvážené, v dané etapě výstavby armády nejen neaktuální a neúčelné, ale z mnoha důvodů přímo škodlivé. Čím pomohou podobné úvahy a povrchní závěry bojeschopnosti armády? Tím, že budeme vzbuzovat pochybnosti o tom, co jsme právě udělali a do čeho jsme vložili nejen naše, ale i sovětské zkušenosti? Vždyť jsme dosud ani neměli možnost jakéhokoli vědeckého vyhodnocení. Je proto v dané etapě rozumné, reálné, vědecky zdůvodněné a aktuální zabývat se podobnými úvahami? Já jsem přesvědčen o tom, že nikoli, že je to naopak hluboce a všestranně pochybené.

Žádná organizace nikdy není a nebude dokonalá, vyvíjí se a bude se stále vyvíjet. Kdybychom však vytvářeli jednotky organizované k plnění

speciálních úkolů, vedlo by nás to tam, odkud jsme odešli — k mnohotypovosti, zatím co my sledujeme linii univerzálnosti. Organizace armády není přece tak jednoduchá věc jako výměna prádla, musí mít své časové etapy, a především hluboké, všestranné zdůvodnění.

Vojenskovědecká práce přece není samoúčelná. Mohli bychom do nekonečna diskutovat třeba o tom, zda brigádní organizace je nebo není výhodná. Můžeme diskutovat o tom, zda je vhodnější divizi říkat divize nebo sbor. To všechno můžeme a mohli bychom třeba i snést některé důkazy pro to, že za určitých podmínek může být brigáda i výhodnou organizací — ale k čemu je dnes taková diskuse dobrá a komu slouží? Pomáhá nám v této etapě při řešení konkrétních úkolů bližší perspektivy? Já myslím, že rozhodně ne a že taková diskuse dnes nemá žádný význam, nehledě k tomu, že může mít negativní vliv na důvěru ve vlastní síly a možnosti. Kdyby nazrávala otázka reorganizace vojsk a nutnosti přizpůsobit organizaci novým požadavkům vojenské vědy, pak by situace byla jiná. Tato otázka však dnes nevyvstává a podle mého názoru je daleko užitečnější a armádě prospěšnější zůstat ve vojenskovědecké práci na pevné zemi a její úsilí soustředit na dořešení těch konkrétních problémů, které se v této etapě jeví jako hlavní článek a jejichž vyřešení je reálné.

V souvislosti s tím je myslím nutné si uvědomit jednu skutečnost, která má pro naši vojenskovědeckou práci rozhodující význam. Není přece žádným tajemstvím, že naše armáda je součástí ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Tato smlouva a těsná bratrská spolupráce se Sovětskou armádou a ostatními armádami socialistického tábora je základním pilířem naší bezpečnosti. Právě možnost čerpat z nepřeberné studnice výsledků vědy a zkušeností SSSR a jeho armády násobí naše možnosti a výrazně urychluje tempo růstu naší armády. Proto společný cíl, společné zájmy a společné úkoly v oblasti vojenství, motivované proletářským internacionálním, musí najít praktický odraz i ve vytváření nejvýhodnějších podmínek ke společnému boji s agresorem. Jednou z těchto podmínek jsou i společné zásady a organizační principy, jako výsledek jednotné vojenské vědy a techniky. Organizace se přece nerodí ve vzduchu, ale je dialektickou výslednicí celé řady faktorů a mezi jiným i výsledkem bohatých zkušeností Sovětské armády, vítězné armády poslední války.

I když přirozeně nepřebíráme všechny organizační principy dogmaticky a přizpůsobujeme si je našim podmínkám a možnostem, je v našem vlastním zájmu, v zájmu bezpečnosti vlasti, aby rozdíly v organizační struktuře našich armád byly co nejmenší. Tato snaha přirozeně není a nemůže být nějak na překážku naší vlastní vojenskovědecké práci. Je naopak naší povinností a jedním z našich spojeneckých závazků ve smyslu proletářského internacionalismu samostatně a tvůrčím způsobem rozvíjet socialistickou vojenskou vědu a předávat ostatním výsledky naší práce jako náš přínos k společnému dílu. Musíme ale při tom reálně vidět své možnosti a pomáhat v řešení zejména těch otázek, které jsou pro naše konkrétní podmínky a úkoly typické a které jsou v našich silách.

Myslím, že konkrétních a reálných problémů pro vojenskovědeckou práci máme dost. A máme dost i nepřesností a dogmatismu v uplatňování některých závěrů. Na některé z nich chci poukázat.

Mám dojem, že se zejména v poslední době některé závěry operačního charakteru pokoušíme uplatňovat i tam, kde neplatí a nebo kde platí

jen velmi omezeně. Je v tom kus našeho sklonu k přehánění, velké obliby okřídlených formulací, které se velmi rychle ujímají, a konečně ne vždy správného zevšeobecňování poznatků. Tak např. v poslední době „vstáváme i leháme“ v počátečním období války. Je jisté z hlediska bojové pohotovosti armády a z hlediska jejích úkolů velmi správné, že jsme jeho význam pro nás podtrhli a že jsme k jeho studiu zaměřili své úsilí. O tom není pochyb. Nebylo by však správné, kdybychom pod dojmem jeho významu pro nás podřizovali všechno jen potřebám počátečního období války a závěry z něho uplatňovali i tam, kde to není ničím odůvodněno. A takové tendence se objevují. Vyskytla se už v jednotkách témata cvičení, jako útok nebo obrana praporu v počátečním období války. Není snad třeba zdůvodňovat, proč to není správné.

Do určité míry je tomu stejně i s tou činností jednotek na samostatných směrech. Závěr, že soudobé operace budou mimo jiné charakterizovány i činností jednotek na samostatných směrech, je bezesporu správný. Má plnou platnost v operačním měřítku. Domnívám se ale, že v taktickém měřítku má platnost jen s určitým rozumným omezením, za určitých podmínek a situace. Nebylo by správné ho plně zevšeobecňovat na všech stupních. To bychom se mohli dostat k extrému války samostatných čet nebo k útoku družstva na samostatném směru v počátečním období války. Nakonec bychom se dostali k názorům jednoho ze západních vojenských teoretiků (plk. Miksche), který svého času něco podobného vynalezl v souvislosti s objevením se atomových kanónů. Nepoukazují na to z žertu, protože i u nás se svého času kopie podobného názoru objevila. Já myslím, že tu samostatnost menších jednotek nesmíme přehánět, ale musíme ji správně chápat. Smysl samostatné činnosti menších taktických jednotek v normálních podmínkách soudobého boje nemá své těžiště v oblasti organizační, ale spíše v oblasti morálně politických kvalit a bojových vlastností velitelů, štábů i vojsk.

Podobných nepřesností se často dopouštíme i při hodnocení vlivu atomových zbraní. Často na ně svádíme důsledky a přičítáme jim i takové vlivy, které ve skutečnosti nemají. Je sice pravda, že veškerá bojová činnost se dnes provádí „v podmínkách použití atomových zbraní“, ale ani atomové zbraně nejsou všemohoucí. Stačí přece ty obrovské změny, které do vojenského umění skutečně vnesly, a není třeba je zveličovat. Mám na mysli kupř. závěr některých soudruhů, že „prostorové vyřazování objektů včetně velitelských stanovišť, atomovými zbraněmi“ má vliv na jejich vzdálenost od fronty a na jejich zasažitelnost. Jsem toho názoru, že pro velitelská stanoviště to není právě typické. I v poslední válce byla VS v hloubce dosažitelná letectvem. Je přirozeně podstatný rozdíl mezi účinkem atomové zbraně a leteckým bombardováním, ale to má spíše vliv na rozmístění VS, na jeho ženíjní zabezpečení a na intervaly přemísťování. Ale vzdálenost VS od fronty, i když je přirozeně ovlivňována charakterem boje, je v první řadě závislá na možnostech sdělovací techniky ve vztahu k požadavkům živého a nepřetržitého velení vojskům.

Stejně tak není podle mého názoru ničím zdůvodněno tvrzení, že atomové zbraně nějak zmenšily možnosti osobního pozorování bojiště velitelem. Myslím, že viditelnost z nějakého kopce zůstala stejná v atomových podmínkách, jako byla v podmínkách předatomových. Jedno je jisté, že v soudobých podmínkách vlivem širších útočných nebo obranných pásem

jsou bojové sestavy řidší a že v eventuální příští válce se ve většině případů už nesetkáme s tak nahuštěnými sestavami vojsk i prostředků, jak je známe z historie, zejména z průlomových operací Sovětské armády z poslední války. Konečně i tehdy bylo jistě vcelku řídkým zjevem, že velitel sboru a často i divize, mohl sledovat nepřetržitě boj v celém útočném pásmu. Myslím, že to osobní pozorování bojiště nesmíme brát tak doslovně a musíme brát v úvahu, že i vysunutí důstojníci pozorovatelé jsou očima velitele a zajišťují mu osobní pozorování, zatím co on sám je na úseku rozhodujícím. Konečně vezmeme-li v úvahu soustavné zdokonalování sdělovací techniky, zejména perspektivy televize, noctovize, možnosti vrtulníků a podobně, dojdeme k závěru, že naopak v soudobých podmínkách se možnosti pozorování bojiště zvětšují.

Na těchto několika namátkou vybraných příkladech jsem chtěl jen ukázat, že při uplatňování závěrů z charakteru soudobé operace a boje musíme pečlivě rozlišovat velitelské stupně a podmínky, v nichž tyto závěry mají všeobecnou platnost, abychom se vyhnuli nezdravému dogmatismu a často frázovitosti, která nemá místo v odpovědné vědecké práci. Prověřené závěry z charakteru soudobé operace a boje je nutno tvůrčím způsobem přizpůsobovat jednotlivým stupňům velení. To, co v plné míře platí pro armádu, nebude platit pro družstvo a naopak.

Nakonec bych chtěl v souvislosti s řešením otázek systému velení v soudobých podmínkách upozornit na některé problémy, jejichž vyřešení si vynucuje přímo život vojsk. Jejich vyřešení je podle mého názoru v našich silách, je nutné a představuje podstatnou část toho úkolu, který byl pro letošní rok před vojenskovědeckou práci postaven. Jejich řešení není sice tak senzační a líbivé jako úvahy o nové organizaci, je také obtížnější, protože je konkrétní a reálné, ale zato je daleko potřebnější a účelnější a je bezesporu součástí dalšího zvyšování bojové pohotovosti a bojeschopnosti armády.

Podle mého názoru je to v první řadě široký komplex otázek metodiky práce našich štábů. Tuto otázku neobudeme a nevyřešíme všeobecným a do omrzení opakovaným tvrzením, „že je třeba dosáhnout podstatného zlomu ve stylu práce“. To je sice správné, ale konkrétně to nikomu nepomůže, jestliže se nepostaráme současně o to, abychom si ujasnili, co to vlastně ten nový styl práce je, v čem spočívá, kde jsou kořeny toho, co bylo v dosavadním stylu práce špatné a v čem spočívá aplikace nového stylu práce v našem případě na práci štábů. Je přirozené, že to není otázka jednoduchá a že její řešení není snadné. Má široké vazby politické, odborné a ekonomické a vyžaduje celé řady svědomitých vědeckých rozborů vedoucích ke konkrétním řešením. Je nutné ji řešit rychle, ale plánovitě a rozvážně. Uspěchanost a netrpělivost není na místě, protože jde především o metodiku práce živých lidí a s živými lidmi. O co tady v podstatě jde?

Zkušenosti z nejrůznějších cvičení nám ukazují a plně nám je potvrzují i diskuse na stranických konferencích, že v podstatě štáby všech stupňů, od nejnižších k nejvyšším, mají jedny a tytéž nedostatky, kritizované podřízenými štáby. Rozdíl je jen v důsledcích odpovídajících stupni jednotlivých štábů. Myslím, že z toho je možno udělat ten závěr, že příčina není ve štábech samých, v jejich příslušnících, ale v celém systému velení, přípravy a metodě práce našich štábů vůbec. Není přirozeně v silách jed-

notlivce ani skupinky lidí provést vědecký rozbor těchto příčin. To vyžaduje práci širokého kolektivu vojenskovědeckých pracovníků, s plným využitím všech našich a sovětských zkušeností i výsledků práce ostatních vědních oborů.

V podstatě půjde o to, odpovědět na otázku, zda současná metodika práce štábů odpovídá ještě požadavkům soudobého vojenství, zejména charakteru armády, charakteru soudobé operace a boje a z něho vyplývajícím požadavkům na velení vojskům. Na komplexním vyřešení těchto vážných problémů se přirozeně musí podílet všechny vědní obory, zejména sektor společenských věd.

Ve vojenskovědecké práci bychom mimo jiné měli hledat příčiny, proč kupř. při dosavadním systému práce štábů těžiště jejich práce leží víc v dokumentaci a jakési administrativě, ačkoli vzhledem k charakteru boje by mělo ležet v bezprostředním velení vojskům, kontrole pochopení a plnění rozkazů velitele a v zabezpečování bojové činnosti vojsk, zejména v zabezpečování jejich perspektivní činnosti, v závislosti na výši stupně štábu. Podle mého názoru je třeba prozkoumat i dosavadní požadavky na dokumentaci štábů, zejména z toho hlediska, do jaké míry tato dokumentace je skutečně prostředkem k řízení boje a do jaké míry je jen materiálem evidenčním nebo archiválním. S tím úzce souvisí otázka a ta skutečnost, že operativnost štábů neodpovídá charakteristickému nedostatku času v soudobé operaci, že štáby tento nedostatek vyrovnávají tím, že nespí, což ovšem je nouzové řešení pro několikadenní cvičení, ale není řešením pro válku. Proč příprava rozhodnutí a jeho proniknutí k vojskům zabírá zatím příliš mnoho času na úkor vykonavatelů. Proč přes všechnu, podle mého názoru přebujelou dokumentární činnost štábů je jejich informovanost o skutečném stavu jednotek při bojové činnosti na tak nízkém stupni. Proč štáby plně necítí živá vojska a používají více velitelsko-štábních metod práce.

Ze zkoumání této otázky přirozeně nemůžeme vyloučit přehodnocení celého současného systému přípravy štábů v míru a jeho důsledků na výchovu k bojovým vlastnostem. Je myslím třeba důkladně rozebrat i otázku, do jaké míry jsou nutné a oprávněné rozdíly v mírové a válečné skladbě štábů a obsahu jejich práce a do jaké míry se tyto rozdíly kladně nebo záporně projevují v přípravě štábů na jejich funkci ve válce.

Další skupinou otázek je mechanizace a automatizace práce štábů, která se sice rodí, ale zdá se, že bude potřebovat císařský řez.

Celý problém metodiky práce štábů je přirozeně daleko širší a hlubší. Já jsem se pokusil jen naznačit některé z nejaktuálnějších problémů, na které by podle mého názoru bylo třeba soustředit pozornost vojenskovědecké práce v souvislosti s řešením otázek velení.

Další takovou velmi aktuální otázkou při řešení systému velení je otázka záložních velitelských stanovišť. Tady jde v podstatě o to, zda se má anebo nemá v soudobých podmínkách budovat systém záložních velitelských stanovišť (ZVS) určených k převzetí velení v případě vyřazení nepřitelem velitelského stanoviště. Tento problém je skoro tak starý jako použití atomových zbraní, mnohé v jeho řešení už bylo vykonáno, ale ukazuje se, že uspokojivě vyřešen není. Soudobý charakter boje vyžaduje, zejména vzhledem k účinkům atomových zbraní, jeho řešení tou nebo jinou formou. Vzhledem k obtížím, které budování a hlavně obsazování a zabez-

pečování života a akceschopnosti ZVS přináší, je v poslední době tendence tento systém nahradit systémem jiným, pružnějším a méně náročným. V souvislosti s tím se i na stránkách našeho odborného tisku objevují zmínky o tzv. záložních štábech a v poslední době o možnostech přenést funkci vyřazeného vyššího štábu na jeden z nižších štábů.

Podle mého názoru je třeba věnovat ve vojenskovědecké práci těmto otázkám daleko víc pozornosti, nespokojovat se pouhým konstatováním, že takové varianty jsou možné, ale důkladně je rozebrat, vyhodnotit a dojít k nějakému závěru, ať už kladnému nebo zápornému. Obě tyto varianty mají totiž celou řadu nedorozumění a nevyjasněných otázek.

Někteří naši pracovníci jsou toho názoru, že záložními štáby by bylo možné zaměnit systém ZVS. To je třeba zvážit. Systém záložních štábů by jistě musel být průběžný na všech stupních velení. Záložním štábem můžeme ale nahradit jen jeden z vyřazených štábů podřízeného stupně. Řekněme, že z hlediska pravděpodobnosti vyřazení štábů by to bylo i přijatelné. Došli jsme ale k závěru, že kupř. armáda bude v určitých fázích boje vždy potřebovat tři stupně velení (VPS, VS a TVS). Zřizovat tedy pro záložní štáb ještě ZVS, třeba dočasně, do doby jeho zasazení k některému svazku, to v podstatě znamená čtvrté místo velení, a to je to, čemu se chceme vyhnout. Je sice možné připustit, že nutné informace o situaci na frontě, které by musel záložní štáb soustavně mít, mohl by si obstarávat na VS armády svými prostředky v případě, že by byl, a to by asi bylo nutné, umístěn mimo VS armády. Je rovněž pravděpodobné, že záložní štáb divize u armády by byl do doby svého zasazení ať už vcelku, nebo po skupinkách využíván k řešení některých dílčích úkolů, jako kontrola u vojsk, regulace pohybu, řízení záloh atd. Ale i tak je v otázce systému záložních štábů celá řada problémů, které je třeba ujasnit, chceme-li o tomto systému ve vojenskovědecké práci hovořit a zkoumat ho.

Ani s druhou někdy uváděnou variantou řešení není možné se ve vojenskovědecké práci vypořádat jednou nebo několika větami. Podstata této varianty je v tom, připravovat jeden z podřízených štábů k tomu, aby např. v případě vyřazení štábu divize mohl velení celé divizi převzít štáb jednoho z pluků a obdobně na všech stupních. Tuto myšlenku zatím nemůžeme ani doporučit, ani zamítnout, protože jsme ji dosud neprozkoumali a ani prakticky neprověřili.

I u této varianty je třeba při jejím studiu věnovat pozornost celé řadě otázek, které se nabízejí. Já osobně myslím, že tento systém by mohl být jen dočasným a provizorním řešením. Nehledě k možnosti, že připravovaný štáb může být nepřítelem vyřazen, jako první, a to vyloučit nemůžeme, nese toto řešení s sebou celou řadu problémů, které je třeba nejprve uvážit. Podřízený štáb určený k převzetí velení v případě vyřazení nadřízeného štábu musel by být, ať už předem, anebo až v případě potřeby, vybaven pojítky stejného typu jako nadřízený štáb. Přenesení velení na tento štáb by v každém případě vyžadovalo značné změny v celém systému spojení, kterým až do toho okamžiku byl boj řízen. Kromě toho by tento štáb určitě potřeboval kádrové posílení i za toho předpokladu, že by po stránce operačně taktické i technické byl předem na zvýšené nároky připraven. Vyžadovalo by to mimo jiné i vyšší stupeň informovanosti tohoto štábu o situaci u ostatních stupňů velení stejné výše, o materiálně technickém, zdravotnickém zabezpečení atd. Tedy celá řada vážných problémů, který-

mi se autoři zmíněk o tomto systému konkrétně nezabývají — a to je podle mého soudu bezpodmínečně nutné.

Jsem toho názoru, že i když je naší povinností hledat nejdokonalejší a nejeekonomičtější systém velení, nebylo by reálné očekávat, že se nám podaří najít systém tak ideální a universální, aby nám řešil všechny možné situace. Velmi rychle se měnící situace soudobého boje, jeho mnohotvárnost a různorodost bude vždy vyžadovat, abychom počítali s nutností improvizací a operativních řešení konkrétně vzniklých situací. V tom je právě podle mého názoru jedna z charakteristických vlastností soudobého boje, která vyžaduje především vysoké bojové a organizační vlastnosti velitelského sboru, které zase musí být charakteristickým rysem naší nové socialistické armády.

Tento krátký a zdaleka ne úplný výčet některých aktuálních problémů vojenskovědecké práce při řešení systému velení, myslím, potvrzuje nutnost daleko důsledněji soustředit úsilí k řešení těch otázek, které v současné době představují hlavní problémy a jejichž řešení si přímo vynucuje praxe. Mám dojem, že tak jako v celém našem dosavadním stylu práce, tak i ve vojenskovědecké práci jsme zůstali zatím mnoho dlužni metodě hlavního článku a že vojenskovědecká práce i přes některé dosažené úspěchy trpí roztržitostí úsilí.

Závěrem chci zdůraznit, že hlavním cílem mého článku bylo diskutovat s těmi tendencemi ve vojenskovědecké práci, které podle mého názoru nejsou správné, protože jsou v rozporu s konkrétními podmínkami, možnostmi a potřebami armády. Domnívám se, že úroveň našeho velitelského sboru nás plně opravňuje a potřeby praxe nás nutí k zvýšení náročnosti na vědeckost, političnost a cílevědomost vojenskovědecké práce. To pokládám za nezbytně nutné, má-li vojenskovědecká práce splnit ty úkoly, které před ní byly konkrétně postaveny, a má-li zabezpečit dosažení perspektivnosti a předstihu před potřebami vojsk.

Nesmíme zapomínat na to, že s vojenskovědeckou prací v nových podmínkách v podstatě začínáme a že její kvalita bude taková, jaké pro ni vytvoříme podmínky a jak k ní budeme velitelský sbor vychovávat. Nebylo by dialekticky správné, abychom dnes ve snaze naráz dosáhnout nějakého předstihu před potřebami praxe „nechali všechno to, co je, tak, jak to je“, nebrali v úvahu současný stav, konkrétní podmínky a možnosti a zabývali se samoučelně nějakými nereálnými úvahami. Myslím, že metodicky správně můžeme dosáhnout předstihu a perspektivnosti ve vojenskovědecké práci jen tak, že zůstaneme nohama opření o pevnou zem, začneme tam, kde stojíme, a vyřešíme napřed ty aktuální problémy, které v dané době musí být vyřešeny především. Pak teprve můžeme na ně postupně navazovat a rozvíjet vojenskovědeckou práci k perspektivám vzdálenějším. Vždyť konečně vojenskovědecká práce musí všechny, tedy i ty současné úkoly řešit vzhledem k reálným perspektivám.

Dalším takovým velmi vážným faktorem vojenskovědecké práce je mravní odpovědnost každého pracovníka za její kvalitu a za svědomitost při vyvozování závěrů. I vojenskovědecká práce a myslím, že právě ona zejména, musí mít svou vnitřní socialistickou kázeň a musí sloužit úkolům společnosti, v našem případě armádě. Projevem této kázně musí být i to, že nebudeme dělat závažné závěry bez všestranného a hlubokého zkoumání otázek. Jistě nikdo nebude a nemůže požadovat, aby každý vyslovený

názor na řešení otázky byl bezpodmínečně správný. To není ani možné. Naopak je věcí široké diskuse, hledat správnou odpověď na položenou otázku. Je docela zákonité, že názory na její řešení mohou být a budou různé a že se teprve v průběhu diskuse budou tříbit a ujasňovat. Ale je jistě správné požadovat, aby každý vyslovený názor byl zdůvodněn a podložen výsledky práce při zkoumání otázky. Aby respektoval politické, vojenské i ekonomické podmínky, a aby cílevědomě prospíval budování armády. Prokázat, jestli je nebo není správný, to je pak věcí diskuse a širokého posouzení.

To přirozeně ani zdaleka neznamená snahu zpracovávat obsáhlá vědecká díla — právě naopak. Pokládám za daleko prospěšnější a účinnější napsat na stránku to, o čem jsem týden přemýšlel, než psát týden o tom, o čem jsem přemýšlel jen chvíli anebo o čem jsem nepřemýšlel vůbec. Podle mého názoru nejnebezpečnější věcí ve vojenskovědecké práci jsou „závěry strílené od boku“, které sice mohou být efektní, ale často se minou cíle a nadělají jen zmatek kolem něho.

To jsem chtěl zdůraznit závěrem.